

Sobiesław Szybkowski
(Uniwersytet Gdański)

<https://orcid.org/0000-0001-9366-8568>

Wojciech z Bnina w krzyżackiej niewoli Dokumentacja epistolograficzna

<https://doi.org/10.26881/sds.2020.24.15>

Keywords: prisoners of war, Thirteen Years' War, letters, Teutonic Order, Kingdom of Poland, Mazovia, favoritism, courtiers

Wielka bitwa, która się odbyła 18 września 1454 r. pod Chojnicami pomiędzy wojskami króla Kazimierza Jagiellończyka a armią zaciężną zakonu krzyżackiego, zakończyła się katastrofalną porażką wojsk królewskich. Jej przebieg oraz wielorakie skutki militarne i polityczne najlepiej jak dotąd zostały omówione przez Mariana Biskupa¹. Badacz ten opublikował i szeroko omówił również unikalne źródło związane z jednym z jej następstw: wykazy dokumentujące personalia jeńców polskich i litewskich, którzy po wspomnianym starciu zostali 28 września 1454 r. dostarczeni do Malborka, stolicy państwa krzyżackiego w Prusach². Według jego obliczeń, opartych na wspomnianym przekazie, w malborskiej niewoli

¹ M. Biskup, *Trzynastoletnia wojna z zakonem krzyżackim 1454–1466*, Warszawa 1967, s. 244–282; *idem*, *Wojny Polski z zakonem krzyżackim 1308–1521*, Gdańsk 1993, s. 220–223.

² M. Biskup, *Spisy jeńców polskich z bitwy pod Chojnicami*, PH 1965, t. 56, z. 1, s. 88–103. Znaczące korekty dotyczące ustaleń wspomnianego badacza w sprawie jeńców pochodzących z ziemi sieradzkiej można znaleźć w znakomitym artykule prozopograficznym A. Szymczakowej, *Jeńcy sieradzcy spod Chojnic w 1454 r.*, [w:] *Polska, Prusy, Ruś*, red. B. Śliwiński, Gdańsk 1995 („Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza” 1995, nr 2), s. 175–182.

znalazło się łącznie 182 przedstawiciele polskiej i litewskiej szlachty, z których 151 udało się zidentyfikować, co do pochodzenia terytorialnego³. Wśród nich znaleźli się liczni możnowładcy sprawujący urzędy ziemskie (w tym wojewodowie: poznański Łukasz z Górki oraz brzeski Mikołaj Szarlejski ze Ściborza) oraz przedstawiciele możnowładczej młodzieży⁴. Znaczna część spośród jeńców została zwolniona „na słowo honoru”, z terminem ponownego stawienia się w Malborku w dniu św. Marcina (11 listopada 1454 r.)⁵. Nie dotyczyło to jednak wspomnianych wojewodów, którzy pozostali jeńcami aż do wiosny 1455 r.⁶

Problem jeńców chojnickich spowodował poważną wymianę korespondencji dotyczącej tej kwestii. Z jednej strony autorami pism do dostojników krzyżackich byli oni sami, prosząc o przeniesienie terminu ponownego stawienia się w Malborka. Władze zakonu otrzymywały również listy z prośbami o zmianę tego terminu lub zwolnienie z „honorowej niewoli” od różnych czynników polskich (możnowładców, książąt mazowieckich, dowódców zaciężnych). Do wspomnianych odbiorców pisali również urzędnicy krzyżaccy, którzy dostali się do polskiej niewoli w pierwszej fazie wojny trzynastoletniej, apelując o spowodowanie ich uwolnienia w zamian za jeńców polskich⁷. Nie wielką liczbę pism wchodzących w ten zasób stanowią również listy kierowane przez polską szlachtę do jeńców przebywających w Malborku z pytaniami o losy ich krewnych, powinowatych i przyjaciół uczestniczących w chojnickim starciu⁸.

Aż pięć listów przesłanych do Malborka dotyczyło wziętego do niewoli pod Chojnicami i przewiezionego następnie do krzyżackiej stolicy kasztelana łódzkiego Wojciecha z Bnina h. Łódzia. Ze względu na bardzo interesujące treści zawarte we wszystkich pismach, które w znacznym stopniu uzupełniają informacje nie

³ M. Biskup, *Spisy...*, s. 90, wprawdzie toruński badacz podaje liczbę 152 jeńców, dla których udało się ustalić przynależność terytorialną, ale z podanego przezeń wykazu jeńców z wyszczególnieniem ich miejsc pochodzenia (Wielkopolska, Kujawy, Małopolska itd.) wynika, że było ich tylko 151.

⁴ M. Biskup, *Trzynastoletnia...*, s. 266.

⁵ M. Biskup, *Spisy...*, s. 92–94.

⁶ *Ibidem*, s. 89; *idem*, *Trzynastoletnia...*, s. 395.

⁷ Zob. przykładowo: GSPK, XX. HA, OBA, nr 13171, 13205, 13355, 13450, 13456, 13457, 13480, 13483, 13484, 13493, 13522, 13554, 13615; S.C. Rowell, *Trumpos akimirkos iš Kazimiero Jogailaičio dvaro: neeilinė kasdenybė tarnauja valstybei*, „Lietuvos istorijos metraštis” 2004/1, s. 48–51.

⁸ GSPK, XX. HA, OBA, nr 132017–13209, 13271.

tylko o losach pojedynczego jeńca, ale dają również ogólniejsze pojęcie o zabiegach podejmowanych przez chojnickich jeńców o uwolnienie ich z „honorowej niewoli”, publikujemy je w całości w aneksie źródłowym⁹.

*

Wojciech z Bnina i Śmigła, o którym najpełniejsze informacje genealogiczne i prozopograficzne znajdujemy w niedawnym opracowaniu Witolda Brzezińskiego¹⁰, był synem Mikołaja i bratem rodzonym biskupa poznańskiego Andrzeja, kasztelana międzyrzeckiego Jana i kasztelana łądzkiego Piotra Bnińskich oraz Katarzyny i Doroty. Po raz pierwszy został wspomniany w źródłach w 1429 r. Według przekonujących ustaleń wspomnianego badacza w latach 1454–1456 sprawował urząd kasztelana łądzkiego, a następnie międzyrzeckiego (1456–1459). Nie żył już 10 września 1459 r. Jego jedyną znaną źródłom żoną była Zuzanna z Gowarczowa h. Rawa, córka podczaszego sandomierskiego Krystyna Magiery z Gowarczowa i dziedziczka pokaźnych dóbr ziemskich na wschodnim Mazowszu oraz w północnej Małopolsce¹¹.

Wojciech w spisie jeńców chojnickich, z tytułem kasztelana łądzkiego, został umieszczony w grupie, której nie wyznaczono terminu ponownego stawienia się w Malborku na dzień 11 listopada¹². Korespondencję kierowaną do Malborka w sprawie „honorowej niewoli” Wojciecha otwiera jego własny list wystawiony w Poznaniu 27 grudnia 1454 r.¹³ Adresat pisma Bnińskiego został określony

⁹ Zob. Aneks źródłowy nr 1–5. Warto wskazać, że z licznych źródeł dotyczących problematyki jeńców chojnickich z 1454 r. zupełnie nie skorzystał autor najnowszej monografii o jeniectwie wojennym w późnośredniowiecznej Polsce (A. Niewiński, *Jeniectwo wojenne w późnym średniowieczu. Studia nad problematyką zjawiska w Polsce w kontekście zachodnioeuropejskim*, Oświęcim 2020 – brak kwerendy w źródłach archiwalnych stanowi największy mankament tego opracowania).

¹⁰ W. Brzeziński, *Koligacje małżeńskie możnowładztwa wielkopolskiego w drugiej połowie XIV i pierwszej połowie XV wieku*, Wrocław 2012, s. 73, 75, 84, 85, 329, 331–333.

¹¹ J. Wroniszewski, *Ród Rawiczów. Współrodowcy Warszawiców i Grotowiców*, Toruń 1994, s. 70–73, 79; W. Brzeziński, *Koligacje...*, s. 75, 84, 85, 333.

¹² M. Biskup, *Spisy...*, s. 95.

¹³ Zob. Aneks źródłowy nr 1. Należy wskazać, że list Bnińskiego jest niecodzienny pod względem formy jako tzw. list dokumentowy, w którym inskrypcja i uwierzytelnienie znajduje się w innym miejscu aniżeli w tzw. listach klasycznych; w interesującym nas piśmie inskrypcja (adres), połączona z formułą grzecznościową i salutacją, została bowiem umieszczona na jego wstępie, pieczęć zaś u dołu tekstu,

„jako szlachetny pan Plawensky, dowódca wojskowy w Malborku”, bez podania imienia, którego najwyraźniej wystawca nie znał. Tytułatura charakterystyczna dla przedstawiciela stanu szlacheckiego oraz określenie funkcji wojskowej przy zupełnej absencji tytułatury osób duchownych przydawanych braciom-rycerzom krzyżackim pozwala zidentyfikować wspomnianą osobę z Henrykiem Reusem von Plauenem z Greiz, bratem stryjecznym wielkiego szpitalnika i komtura malborskiego Henryka Reussa von Plauena. Zgodnie z ustaleniami M. Biskupa był on krzyżackim zaciężnym oraz dowódcą krzyżackiej załogi w Chojnicach. Brał również udział w bitwie i kierowanie doń pisma przez Wojciecha wyraźnie wskazuje, że właśnie temu Plauenowi oddał się do niewoli¹⁴. Wystawca uskarżał się w swoim piśmie na dolegliwości głowy, które powodują u niego stałą bezsenność. Dodawał również, że mógł o tym osobiście przekonać się sam adresat. Informacje te wskazują, że kłopoty zdrowotne Wojciecha wynikały niewątpliwie z rany lub kontuzji, którą odniósł podczas chojnickiej bitwy. Jego kiepski stan najwyraźniej wywarł wrażenie na Plauenie, który w nieznanym bliżej czasie, po przybyciu jeńców do Malborka, podjął decyzję o tymczasowym zwolnieniu Bnińskiego do domu na słowo rycerskie. W dalszej części listu Wojciech wskazywał, że próby zaradzenia jego problemom zdrowotnym przez medyka w Poznaniu, gdzie przebywał, nie zakończyły się dotąd sukcesem. W związku z tym prosił adresata o wyznaczenie mu odleglejszego terminu, aniżeli dotychczasowy, ponownego stawienia się w niewoli. W wypadku

w listach klasycznych tymczasem inskrypcję (adres) umieszczano *in dorso* listu, pieczęć natomiast złożony tekstem do środka list „zamykała”, zob. W. Szczuczko, *Korespondencja czasów wojny. Listy króla Kazimierza Jagiellończyka do rady miasta Torunia z okresu wojny trzynastoletniej 1454–1466* [w:] *Kancelaria wielkich mistrzów i polska kancelaria królewska w XV wieku*, red. J. Trupinda, Malbork 2006, s. 261–264. Z obserwacji piszącego te słowa dotyczącej późnośredniowiecznej korespondencji w Europie Środkowej wynika, że forma listu dokumentowego była zastrzeżona raczej dla monarszych mandatów, kredytyw i glejtów, korespondencja o innej treści miała natomiast z reguły postać listów klasycznych. Inne znane nam listy polskich jeńców spod Chojnic z kierowanymi do czynników krzyżackich prośbami o przesunięcie terminu ponownego stawienia się w niewoli miały właśnie formę listu klasycznego, zob. GSPK, XX. HA, OBA, nr 13439 (wspólny list kurujących się z ran w Toruniu Piotra Siedleckiego oraz Bartosza z Wierzhosławic i Ogrodzieńca), nr 13455 (list Jakuba Pakoskiego z Krotoszyna, zwanego Śremskim – co wynikało z faktu długoletniego sprawowania urzędu kasztelana śremskiego przez jego ojca Wojciecha).

¹⁴ M. Biskup, *Trzynastoletnia...*, według indeksu.

uzyskania zadowolającej go decyzji obiecywał, że uda się wówczas do Prus, nawet gdyby miał tam podróżować wozem, aby nie złamać swego słowa. Pismo kończyła uniżona prośba o łaskawą odpowiedź na jego *petita* i skromna intytulacja pozbawiona tytułatury urzędniczej – „Wojciech z Bnina wasz jeniec”.

Istotną częścią omawianego źródła jest notatka dorsalna sporządzona w języku niemieckim, już po dotarciu listownej prośby wystawcy do Malborka. Dowiadujemy się z niej, że Wojciech z Bnina, „brat biskupa poznańskiego” (co oznacza, że Krzyżacy doskonale orientowali się w związkach rodzinnych swojego jeńca), otrzymał przedłużenie terminu stawiennictwa w niewoli do 1 lutego 1455 r. Decyzję w tej sprawie podjęto zaś 3 stycznia tego roku.

Kolejne trzy pisma dotyczące jeniectwa Bnińskiego zostały wystawione w Warszawie 5 lutego 1455 r. Pierwszy publikujemy, zgodnie z kolejnością sygnatur w Ordensbriefarchiv, list wdowy po księciu mazowieckim Bolesławie IV – Barbary¹⁵. W tym lakonicznym piśmie prosiła wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Ludwika von Erlichshausena, aby jego okaziciel, Wojciech z Bnina, został zwolniony z niewoli w zamian za komtura, którego jeńcowi „*dedit pro sui liberacione*” król Kazimierz Jagiellończyk. Znacznie obszerniejszy list w tej sprawie skierowała do najwyższego zwierzchnika zakonu teściowa Barbary i ówczesna regentka księstwa wschodnio-mazowieckiego – Anna, wdowa po księciu Bolesławie Januszowicu¹⁶. Także ona prosiła Erlichshausena o zwolnienie Wojciecha. Jednak w jej liście była mowa już o uwolnienie go z niewoli w zamian za wolność jednego z dwóch komturów krzyżackich, których przeznaczył na wymianę wspomniany wyżej polski monarcha. Z treści pisma księżnej Anny dowiadujemy się również, dlaczego Wojciech Bniński, pochodzący wszak z Wielkopolski, cieszył się poparciem dwóch księżnych mazowieckich. Motywując swoją prośbę, stwierdziła ona bowiem, że wspomniany jest jej bardzo bliski, ponieważ wychowywał się na dworze książąt wschodniego Mazowsza od młodości i tam znalazła mu małżonkę. Nadto pozytywny stosunek księżnej Anny do jeńca miał wynikać z jego wiernej służby księżnej i jej synowi Bolesławowi IV. Księżna odwoływała się również do emocji: Pozytywne rozpatrzenie prośby miało rozjaśnić nieco trudny okres w jej życiu związany z niedawną śmiercią syna (Bolesław IV zmarł

¹⁵ Zob. Aneks źródłowy 2, o księżnej Barbarze, przyp. 3.

¹⁶ Zob. Aneks źródłowy 3, o księżnej Annie, przyp. 4.

10 września 1454 r.)¹⁷. Wystawcami ostatniego z tej grupy listów byli przedstawiciele elity urzędniczej księstwa warszawsko-czerskiego: wojewoda czerski (mazowiecki) Jan Rogala z Węgrzynowa, kasztelan czerski Jan z Boglewic, kasztelan liwski Jan Mokobodzki, marszałek mazowiecki Wincenty z Giżyc, chorąży czerski Jakub z Boglewic i podkomorzy czerski Jan z Milanowa¹⁸. Także w ich krótkim liście znalazła się prośba do wielkiego mistrza o pozytywne odniesienie się do starań Bnińskiego o zwolnienie z niewoli w zamian za komtura krzyżackiego, przeznaczonego na wymianę przez króla.

Wystawczynią ostatniego z publikowanych źródeł z 4 kwietnia 1455 r., także sporządzonego w Warszawie, była ponownie księżna Anna. Dziękowała wielkiemu mistrzowi Ludwikowi za to, że łaskawie potraktował okaziciela pisma Wojciecha z Bnina. Ponownie prosiła o przyjęcie w zamian za jego wolność krzyżackiego komtura, pozostającego dotąd w polskiej niewoli. Wskazywała również, że Bniński jest jej szczególnie bliski ze względu na to, że od chłopięcych lat aż po dorosłość wychowywał się na mazowieckim dworze i pozostawał jej łożnym i dworzaninem. Z noty dorsalnej w języku niemieckim dowiadujemy się, że zainteresowany dostarczył osobiście list w swojej sprawie do Malborka 22 kwietnia 1455 r.

List regentki wschodniego Mazowsza z 4 kwietnia 1455 r. jest ostatnim źródłem dotyczącym „honorowej niewoli” Bnińskiego. Zapewne zatem ostatecznie Ludwik von Erlichshausen, wkrótce po przybyciu do Malborka – 22 kwietnia – zwolnił go z rycerskiego słowa, wyrażając zgodę na jego wymianę za nieznanego z imienia krzyżackiego dostojnika, pozostającego w rękach polskich. Zbiegło się to z okresem finalnego załatwiania przez obie strony wymiany jeńców spod Chojnic, skoro nawet najważniejsi polscy jeńcy wzięci tam w niewolę, wojewodowie: Mikołaj Szarlejski i Łukasz z Górki, już 3 maja 1455 r. znajdowali się na wolności¹⁹.

¹⁷ Zob. Aneks źródłowy 3, przyp. 3.

¹⁸ Zob. Aneks źródłowy 4, o karierach wymienionych możnych, przyp. 3–8.

¹⁹ GSPK, XX.HA, OBA, nr 13679. Nie wiadomo, na czym opiera swój pogląd J. Tyszkiewicz, twierdząc, że dopiero wykupienie Malborka z rąk niepłatnych zaciężnych krzyżackich i objęcie go przez stronę polską na początku czerwca 1457 r. doprowadziło do uwolnienia przetrzymywanych tam jeńców, zob. J. Tyszkiewicz, *Jeńcy wojenni i dyplomacja polska w XV–XVI wieku* [w:] *Balticum. Studia z dziejów polityki, gospodarki i kultury XII–XVII wieku ofiarowane Marianowi Biskupowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Z.H. Nowak, Toruń 1992, s. 363.

Omówione tu listy, które publikujemy w całości w aneksie źródłowym, uzupełniają w znaczącym stopniu wiedzę o udziale kasztelana łądzkiego Wojciecha z Bnina w bitwie chojnickiej i o jego niewoli u Krzyżaków. Wynika z nich, że kasztelan łądzki podczas starcia doznał poważnej rany lub kontuzji, co skutkowało dolegliwościami głowy. Z tego powodu zaciężny krzyżacki Henryk Reuss von Plauen z Greiz, który wziął go do niewoli, w nieznanym bliżej czasie po dostarczeniu jeńców polskich do Malborka 28 września 1454 r. zwolnił Bnińskiego na słowo rycerskie, wyznaczając termin ponownego stawienia się w niewoli. Został on wyznaczony zapewne na dzień przypadający wkrótce po dacie listu Bnińskiego do Plauena, wystosowanego z Poznania 27 grudnia 1454 r. „Jurysdykcja” wspomnianego Plauena nad jeńcem wskazuje, że przynajmniej w niektórych przypadkach polscy jeńcy spod Chojnic „należeli” do tych zbrojnych krzyżackich, którzy bezpośrednio wzięli ich do niewoli, a nie do wielkiego mistrza. Nie potrafimy ustalić, kiedy dokładnie zwierzchnik zakonu „przejął” jeńca od brata stryjecznego wielkiego szpitalnika. Zapiska dorsalna z listu Wojciecha, dokumentująca pozytywną decyzję dotyczącą jego prośby o przedłużenie terminu stawienia się do niewoli, nie informuje, kto ją podejmował. Wszakże kierowanie kolejnych pism w sprawie Bnińskiego już do wielkiego mistrza pozwala przypuszczać, że odpowiedź udzielona kasztelanowi (niezależnie od jej formy) wyszła już pod imieniem wielkiego mistrza, zatem przed 3 stycznia 1455 r. to on uzyskał „prawo” do jeńca. Nie wiemy, w jaki sposób do tego doszło ani, czy Henryk Reuss von Plauen z Greiz uzyskał z tego tytułu rekompensatę.

Z korespondencji Bnińskiego wynika, że stan jego zdrowia był na tyle poważny, że się leczył u bliżej nieznanego poznańskiego medyka, być może wywodzącego się z grona uczonych prałatów i kanoników tamtejszej kapituły – biskupem poznańskim był wszak jego brat Andrzej. Kuracja ta jednak jeszcze w końcówce 1454 r. nie dawała dobrych rezultatów, a objawy były nadal niepokojące, co spowodowało wystosowanie przez Wojciecha prośby o przesunięcie terminu stawienia się w Malborku, która 3 stycznia 1455 r. została przez władze krzyżackie zaopiniowana pozytywnie. Zainteresowany został poinformowany o tym zapewne listownie lub przez posłańca²⁰. Stan jeńca musiał jednak ulec dość znacznej poprawie,

²⁰ Zachował się koncept niemieckojęzycznego listu wielkiego mistrza Ludwika von Erlichshausena, spisane w Malborku 13 listopada 1454 r. (GSPK, XX. HA,

skoro przed 5 lutego 1455 r. przybył do Warszawy, aby starać się o protekcję u książęnych mazowieckich i tamtejszych możnych. Nie można również wykluczyć, że przedtem udał się do Malborka, skoro jego termin stawienia się w niewoli upływał 1 lutego. Jeśli tak było, to uzyskał ponownie zwolnienie na rycerskie słowo. Już wówczas król Kazimierz Jagiellończyk wyznaczył dwóch krzyżackich dostojników, popadłych w polską niewolę w początkowym okresie wojny trzynastoletniej, z których jeden miał zostać wymieniony na Bnińskiego. Uzyskawszy stosowne listy ze wsparciem, kierowane już do wielkiego mistrza Ludwika von Erlichshausena, kasztelan łądzki udał się ponownie do Malborka. Warto podkreślić, że mazowieckie wsparcie dla jeńca wynikało z bliskich relacji, które powstały w wyniku dłuższego sprawowania przez niego funkcji dworzanina u książąt czersko-warszawskich. Warto przy tym dodać, że nawet po odejściu Wojciecha z dworu związku te były podtrzymywane, gdyż zapewne przynajmniej okresowo przebywał na Mazowszu, skoro wiadomo, że na pewno w 1450 r. był dzierżawcą i zarządcą (gubernatorem) mazowieckich dóbr biskupstwa poznańskiego, administrowanego przez jego brata Andrzeja²¹. Kolejna wizyta Bnińskiego u wielkiego mistrza zakończyła się tylko połowicznym sukcesem. Zwierzchnik zakonu odniósł się wprawdzie przychylnie do propozycji jeńca, protegowanego przez księżne i możnych mazowieckich, sprawa nie została jednak ostatecznie załatwiona. Wojciecha nie zwolniono z rycerskiego słowa, ale najwyraźniej znowu uzyskał czasowe zwolnienie z niewoli. Wykorzystał to na ponowną wizytę na Mazowszu, gdzie był dowodnie 4 kwietnia. Otrzymał wówczas kolejny list księżnej Anny, wspierającej jego starania. Nie można wykluczyć, że spędził na warszawskim dworze okres wielkanocy (Wielkanoc przypadała w 1455 r. 6 kwietnia). Dotarł do Malborka 22 kwietnia, osobiście dostarczając pismo swojej protektorki. Wydaje się,

OBA, nr 13205), w którym przekładał on termin stawienictwa w niewoli na 24 grudnia chorążemu kaliskiemu Mikołajowi z Pleszewa i jego „knechtowi” Kielczowi, którzy pierwotnie mieli się stawić w Malborku 11 listopada (M. Biskup, *Spisy...*, s. 93), „in simili” sporządzone jednak (o czym informuje zapiska kancelaryjna pod tekstem konceptu) także pisma do Piotra Siedleckiego i Stanisława z Jaranowa (podobnie jak chorążemu także i im pierwotnie wyznaczono termin stawienia się w Malborku na 11 listopada, M. Biskup, *Spisy...*, s. 92, 93).

²¹ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 1, Warszawa 1899, s. 294.

że dopiero wówczas Ludwik von Erlichshausen ostatecznie przystał na wymianę i zwolnił kasztelana łądzkiego z rycerskiego słowa²².

Przedstawiona wyżej, na podstawie kierowanej do Malborka korespondencji, sprawa „honorowej niewoli” Wojciecha z Bnina pokazuje kilka prawidłowości dotyczących jeniectwa wojennego w początkowej fazie wojny trzynastoletniej. Jeńcy krzyżaccy, którzy popadli w niewolę w pierwszych miesiącach tego konfliktu, należeli do króla Kazimierza Jagiellończyka²³. Brak wzmianek źródłowych, aby wyznaczono za nich okup pieniężny²⁴, co wskazuje na prawdopodobieństwo wykorzystania ich niewoli do celów politycznych. Podobnie prezentuje się sytuacja polskich i litewskich jeńców wojennych spod Chojnic, choć przykład Bnińskiego dowodzi, że pierwotnie był on jeńcem krzyżackiego zaciężnego, a dopiero później przeszedł pod „jurysdykcję” wielkiego mistrza. Nie wyznaczono za nich okupu, a władze krzyżackie, pomimo zwolnienia wielu jeńców na słowo honoru, zamierzały wykorzystać ich jako kartę przetargową w bieżącej polityce. W mniejszym stopniu chodziło o wymianę jeńców za własnych braci-rycerzy więzionych przez Polaków, skoro złożona już w lutym propozycja uwolnienia nieznanego bliżej dostojnika krzyżackiego w zamian za zwolnienie z „honorowej niewoli” Bnińskiego została sfinalizowana dopiero w końcu kwietnia i to po ponownej listownej interwencji ze strony jego protektorów. Król Kazimierz Jagiellończyk obowiązek wykupu jeńców, którzy dostali się do niewoli w jego służbie²⁵, w wypadku jeńców chojnickich realizował poprzez „przydzielanie” im konkretnych jeńców krzyżackich znajdujących się w rękach polskich i mających podlegać wymianie za polskich rycerzy²⁶. Kasztelan łądzki był tym

²² Wypada się zastanowić, czy uraz, a może urazy odniesione przez Wojciecha podczas bitwy chojnickiej, zostały skutecznie wyleczone. Zmarł on bowiem już w 1459 r., przy czym był to raczej przedwczesny zgon, skoro jego starszy brat, biskup poznański Andrzej, żył do 1479 r. Sugestię tę osłabia jednak również szybka śmierć świeckich braci Wojciecha: Jana już około 1454–1456 r., a Piotra w 1461 r., zob. W. Brzeziński, *Koligacje...*, s. 331, 332.

²³ Co było praktyką istniejącą już od dawna, zob. A. Niewiński, *Jeniectwo wojenne...*, s. 61–66 (tam starsza literatura przedmiotu).

²⁴ Inaczej, ale bez uzasadnienia zob. J. Tyszkiewicz, *Jeńcy wojenni...*, s. 363.

²⁵ O tym zob. K. Ginter, *Udział szlachty polskiej w pospolitym ruszeniu w XIV i XV wieku. Aspekty prawne i stan faktyczny*, Kraków 2008, s. 312–371; A. Niewiński, *Jeniectwo wojenne...*, s. 41–61.

²⁶ Inne przykłady – bracia krzyżaccy: Jerzy Zöllner, Jerzy von Eglofstein, Henryk von Rabenstein oraz komtur tucholski Jerzy von Kottenheim, przetrzymywani w Bobrownikach w ziemi dobrzyńskiej, mieli zostać wymienieni na Jana Feliksa

spośród jeńców, który pozyskał najwyżej postawionych protektorów wspierających jego starania o zwolnienie z „honorowej niewoli” (dwie księżne mazowieckie i wysoko postawieni mazowieccy możni). Listy w interesie innych jeńców spod Chojnic, i to tych pochodzących z wybitnych rodzin możnowładczych, pisali do czynników krzyżackich już tylko inni możnowładcy i biskupi²⁷.

z Tarnowa (Rabenstein), Sędziwoja z Leżenic (Egloffstein), Mikołaja Rytwiańskiego (Zöllner) i Janusza z Tuliszkowa (Kottenheim) (GSPK, XX. HA, OBA, nr 13443); młody krzyżak Jan von Truhendingen, więziony na zamku w Borysławicach, za Jana Rytwiańskiego (*ibidem*, nr 13171), brat-rycerz Gotard von Meckenheim za Jakuba Pakoskiego z Krotoszyna (*ibidem*, nr 13456, 13457), komtur toruński Albrecht Kalb, przetrzymywany w Melsztynie, za Jana z Melsztyna (*ibidem*, nr 13563).

²⁷ Np. starosta lubelski i gruziędzki Jan ze Szczekocin (młodszy) w sprawie dworzan litewskich Kazimierza Jagiellończyka (GSPK, XX. HA, OBA, nr 13771) i Jana Feliksa z Tarnowa (*ibidem*, nr 13450), możni mazowieccy – wojewoda czerski (mazowiecki) Jan Rogala z Węgrzynowa, kasztelan czerski Jan Boglewic, kasztelan warszawski Dobrogost z Nowego Dworu, kasztelan ciechanowski Mikołaj Wąż z Dobrzankowa i marszałek mazowiecki Wincenty z Giżyc w sprawie Sędziwoja z Leżenic (*ibidem*, nr 13522), rada Wielkiego Księstwa Litewskiego w sprawie litewskich dworzan króla (*ibidem*, nr 13725), biskup płocki Paweł z Giżyc i wspomniany już wyżej jego brat Wincenty w sprawie Jana Feliksa z Tarnowa (*ibidem*, nr 13573, 13575).

Aneks źródłowy

1

Poznań, 27 grudnia 1454

[Kasztelan łódzki] Wojciech z Bnina prosi [dowódcę krzyżackich zaciężnych Henryka Reuss] von Plauena [z Greiz], o przesunięcie daty jego powrotu do krzyżackiej niewoli. Prośbę swą motywuje tym, że nadal bardzo doskwierają mu dolegliwości głowy [wynikające z rany lub kontuzji, którą odniósł w bitwie pod Chojnicami].

Oryg.: GSPK, XX HA., OBA, nr 13355, pap., łac., niem., 219 × 214 mm, pod tekstem pieczęć wystawcy w ciemnym wosku o średnicy 25 mm, z herbem Łódzia, wosk przez papier, kustodii brak, legenda nieczytelna.

Reg.: RHD, Bd. 1/1, nr 13355.

Uw.: Tekst listu wydany wedle zasad zawartych w A. Wolff, Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku, SŻ 1957, t. 1; regesty źródeł w języku polskim podajemy w wersji bardzo skróconej, ponieważ ich treść jest szeroko omawiana w niniejszym artykule.

^aNobili domino ...^b Plawensky ductori exercitus in Mariemburg¹ salutem in Domino!

^cMagnifice et ^dnobilis domine, domine prestantissime! Alias magni ficencia vestra propter gravem morbum et infirmitatem meam, quam in capite passus sum, et quam magnificencia vestra propriis oculis tunc | intuita est, dederat michi terminum sub certo tempore ad sponsionem et sub condicione de representando se viceversa pristinae captivitati. Itaque applicui hic in Poznaniam, stoque apud medicum expectando aliquid alleviamen doloris mei, quem paciolor vehementem, qui tamen hactenus in aliqua sui parte non est diminutus, quinymmo incrementa recepit non modica, nam omnes noctes duco insompnes. Verum quia terminus, in quo debeo me viceversa representare pristinae captivitati, plurimum curtus est et infirmitas mea nondum est diminuta. Quapropter rogo vestram magnificenciam, quod attenda premissa infirmitate mea, velitis michi dare terminum ulteriorem et ad hoc operari, ut possim eum habere, in quo me vobis representarem, quod si non posset fieri, extunc ego quocunque modo potero, eciam si in curru,

me conducere deberem, sponsioni et verbis meis satisfaciendo, me in termino prefixo representare |m| et statuere curabo. Rogo velit facere premissa dileccio vestra causa Dei Omnipotentis. Datum Poznanie feria sexta ipso die sancti Johannis etc. anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, meo sub sigillo.

Super quo obnixe rogo magnificencie vestre | benignum responsum unacum termini | assignacione.

Albertus de | Bnyn² vester | captiwus [s/].

Notatka dorsalna: Deszem Alberto de Bnyn, °des bisschof czu Poznaw brudere^{f3}, wart lenger | tag gegebin bis uffin abend Purificacionis | Marie [1 luty[1455]], gescheen czu Marienburg am freytage | noch Circumcisionis Domini im LV^{ten} jare [3 stycznia [14]55].

^a Inicjał wysokości około 2 wersów, wysunięty nieco na lewy margines w stosunku do kolumny tekstu.

^b Znak przypominający poprzedzone i zakończone kropką „n” minuskulne, dokumentujący w tym wypadku niewiedzę o imieniu adresata, oddajemy jako wielokropkę.

^c Inicjał wysokości około 2 wersów.

^d Inicjał wysokości około 1,5 wersa.

^{e,f} Nadpisane nad tekstem ze znakiem wstawienia.

¹ Henryk Reuss von Plauen z Greiz, brat stryjeczny wielkiego szpitalnika zakonu krzyżackiego i komtura elbląskiego (późniejszego wielkiego mistrza), Henryka Reussa von Plauena, zaciężny krzyżacki w latach wojny trzynastoletniej, dowódca załogi krzyżackiej w Chojnicach, uczestnik bitwy chojnickiej (*M. Biskup, Trzynastoletnia...*, według indeksu).

² Wojciech Bniński, zob. tekst główny.

³ Andrzej z Bnina h. Łódzia, student Uniwersytetu Krakowskiego 1419, bakałarz tamże 1422, pisarz i sekretarz królewski 1428–1438, kanonik i prałat licznych kapituł, biskup poznański 1438–1479 (*P. Dembiński, Poznańska kapituła katedralna schyłku wieków średnich. Studium prozopograficzne 1428–1500, Poznań 2012, s. 347, 348*).

[Księżna] Barbara wdowa po księciu mazowieckim Bolesławie [IV] prosi wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Ludwika von Erlichshausena

o zwolnienie z niewoli [kasztelana łądzkiego] Wojciecha z Bnina i przyjęcie w zamian komtura [krzyżackiego znajdującego się w polskiej niewoli], którego uwolnienie w zamian za Wojciecha zaoferował król [Polski Kazimierz Jagiellończyk].

Oryg.: GSPK, XX. HA, OBA, nr 13480, pap. łac., 304 × 213 mm, in dorso prawie całkowicie wykruszona pieczęć księżnej Barbary w czerwonym wosku (wosk przez papier), kustodii brak, papierowy pasek zabezpieczający pieczęć na miejscu, jest to jedyny zachowany egzemplarz pieczęci sygnetowej księżnej Barbary Bolesławowej, zob. S.K. Kuczyński, *Pieczęcie książąt mazowieckich*, Wrocław 1978, s. 370.

Reg.: RHD, Bd. 1/2, nr 13480.

Uw.: Zob. nr 1.

Adres [in dorso]: ^aMagnifico et ^bvenerabili domino ^cLoduico de Erlichhawsen magistro | generali Ordinis Jerosolimitani Domus Theutunicorum de Prussia amico | nostro dilecto¹.

^dMagnifice domine, amice noster dilecte! ^ePetimus magnificentiam vestram affectuose pro nobili | domino Alberto Bnynski² captivo vestro, latore presencium, quatenus dignetur magnificentia | vestra eum habere recommissum benigniterque exaudire et commendatorem, quem sibi serenissimus noster rex dedit pro sui liberatione, loco sui accipere et ipsum dominum Alber |to recom |^f Albertum, recepto commendatore, de captivitate vestra liberum mittere et relaxare, complacenciam nobis in eo ^gmagnificentia vestra^h faciet valde gratam. Datum Warschouie feria quarta sancte Agate virginis gloriose anno Domini etc. quadringentesimo quinto.

Barbara Dei gracia relicta olim | domini Boleslai ducis Mazouie etc.³

^a Inicjał wysokości około 4 wersów.

^b Inicjał wysokości około 3 wersów.

^c Inicjał wysokości około 2,5 wersa.

^d Inicjał wysokości około 1,5 wersa.

^e Inicjał wysokości około 3 wersów.

^f Wykropkowane w oryg., odczyt „recom” niepewny.

^{g-h} Nadpisane ze znakiem wstawienia.

¹ Ludwik von Erlichshausen, wójt kowalewski i lipieniecki 1442–1447, komtur gniewski 1446–1449, wielki mistrz zakonu 1450–1467 (B. Jähnig, *Ludwig von Erlichshausen (Ellrichshausen) [w:] Die Hochmeister des Deutschen Ordens 1190–1994*, hrsg. U. Arnold, Marburg 1998, s. 131–138; idem, *Dostojnicy i urzędnicy zakonu krzyżackiego w Prusach [w:] Zakon krzyżacki w Prusach i Inflantach. Podziały administracyjne i kościelne w XIII–XVI wieku*, red. R. Czaja, A. Radziwiński, Toruń 2013, s. 290, 303, 306, 318).

² Zob. nr 1, przyp. 2.

³ Barbara, córka księcia kijowskiego Aleksandra (Olelki) Włodzimierzowica, żona księcia wschodniego Mazowsza Bolesława IV, regentka księstwa czersko-warszawskiego 1458–1471, zm. 1488–1492 (J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Poznań–Wrocław 1999, s. 89, 90; K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich*, Poznań–Wrocław 1998 [recte 2009], s. 159, 160; J. Grabowski, *Dynastia Piastów mazowieckich. Studia nad dziejami politycznymi Mazowsza, intytulacją i genealogią książąt*, Kraków 2012, s. 361, 362, 478).

3

Warszawa, 5 lutego 1455

Starsza księżna mazowiecka Anna [wdowa po Bolesławie Januszewicu] prosi wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Ludwika von Erlichshausena o zwolnienie z niewoli [kasztelana łądzkiego] Wojciecha z Bnina, który wychowywał się na dworze mazowieckim, i przyjęcie w zamian jednego z dwóch komturów [krzyżackich], których za jego uwolnienie zaoferował król Polski [Kazimierz Jagiellończyk].

Oryg.: GSPK, XX HA, OBA, nr 13483, pap., lac., 310 × 215 mm, in dorso zamykająca list pieczęć księżnej Anny w czerwonym wosku (wosk przez papier), kustodii brak, papierowy pasek zabezpieczający pieczęć luzem z resztkami czerwonego wosku, pieczęć opisana w: S.K. Kuczyński, *Pieczęcie książąt mazowieckich...*, s. 344, 345.

Reg.: RHD, Bd. 1/2, nr 13480.

Uw.: Zob. nr 1.

Adres [in dorso]: ^aMagnifico et ^bvenerabili domino ^cLodwico de Erlichshausen magistro | generali Ordinis Jerosolomitani Domus Theutunicorum de Prussia¹, amico | nostro dilecto.

^dMagnifice et venerabilis domine, amice noster dilecte! ^eHunc nobilem dominum Albertum | Bnynski² a temporis iuventutis sue in curia nostra^f et preclari principis domini Boleslai felicitis |

recordii ducis Mazowie etc.³, nati nostri carissimi, fovimus, servavimus et enutrivimus et finaliter | uxorem sibi disposuimus, quem semper in favore nostro habuimus et habemus usque modo propter sua fidelia servicia, quibus nobis et predicto nato nostro illustri multipliciter complacuit et constanter et horum intuitu magnificenciam vestram sincero rogamus affectu, quatenus contemplacionis nostri intuitu prefatum dominum Albertum habentes recommissum, velit eum in facto captivitatis sue benigniter exaudire et captivum unum ex duobus comendantoribus captivis, quem serenissimus dominus noster rex Polonie ipsi Alberto dedit pro sui liberacione, loco ipsius domini Alberti suscipere et ipsum relaxare et liberum dimittere de huiusmodi captivitate et intuitu nostri specialem multum favorem sibi ostendere et facere, amicitiam nobis in eo ostensuri multum gratam et acceptam, ymmo specialem recreacionem in hiis nostris turbacionibus et doloribus, quibus ex morte nati nostri carissimi predicti angariamur^g nobis in eo facietis^h et super premissis benignum et amicabile [s] rescriptum a magnificencia vestra exoptamus. Datum in Varschouia feria quarta festi sancte Agathe anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto.

Anna Dei gracia senior ducissa Mazowie etc.⁴

^a Inicjał wysokości około 5 wersów.

^b Jw.

^c Jw.

^d Jw.

^e Jw.

^f Nadpisane ze znakiem wstawienia.

^{g-h} Dopisane na prawym marginesie ze znakiem wstawienia.

¹ Zob. nr 2, przyp. 1.

² Zob. nr 1, przyp. 2.

³ Bolesław IV, syn księcia mazowieckiego Bolesława Januszowica, wnuk księcia wschodniego Mazowsza Janusza I Starszego, książę wschodniego Mazowsza 1429–1454, zm. 10 września 1458 (K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, s. 157–159; J. Grabowski, *Dynastia Piastów mazowieckich...*, s. 160–172, 356–359, 478).

⁴ Anna, córka księcia ratneńskiego Fiodora Olgierdowica, żona księcia mazowieckiego Bolesława Januszowica, regentka księstwa wschodniomazowieckiego 1429–1431, 1454–1458, zm. 1458 (J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów...*, s. 65, 66; K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, s. 102, 103; J. Grabowski, *Dynastia Piastów mazowieckich...*, s. 161, 359–361, 459–461).

Warszawa, 5 lutego 1[4]55

Wojewoda mazowiecki Jan Rogala z Węgrzynowa, kasztelan czerski Jan z Boglewic, kasztelan liwski Jan Mokobodzki, marszałek mazowiecki Wincenty Giżycki, chorąży czerski Jakub Boglewski i podkomorzy czerski Jan Milanowski proszą wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Ludwika von Erlichshausena o zwolnienie z niewoli [kasztelana łódzkiego] Wojciecha z Bnina i przyjęcie w zamian komtura [krzyżackiego], którego za jego uwolnienie zaoferował król Polski [Kazimierz Jagiellończyk].

Oryg.: GSPK, XX. HA, OBA, nr 13484, pap., łac., in dorso zamykająca list pieczęć wojewody mazowieckiego Jana Rogali z Węgrzynowa w zielonym wosku (wosk przez papier), o średnicy około 22 mm, kustodii brak, przedarty pasek papierowy zabezpieczający pieczęć luzem, podobnie jak fragment pieczęci, pieczęć w znacznej mierze wykruszona i nieczytelna, obok pieczęci dopisek: Sub sigillo tantum domini palatini.

Reg.: RHD, Bd. 1/2, nr 13484.

Uw.: Zob. nr 1.

Adres [in dorso]: Magnifico et venerabili domino ^eLodvico de Erlichshausen magistro | generali Ordinis Jerosolimitani Domus Theutunicorum de Prussia¹ nobis | sincere dilecto.

^dMagnifice et ^evenerabilis domine nobis sincere dilecte! ^fHunc ^gnobilem dominum Albertum | Bnynsky², captiwm vestre magnificencie, recomendamus pyo affectu ac cum et pro ipso | eedem magnificencie vestre^h humiliter supplicamus, quatenus nostrarum petitionum ob respectum dignetur | magnificencia vestra simul cum dominis comendatoribus vestris, ipsum dominum Albertum habere recommissum et in husiusmodi suis agendis benigniter exaudire et comendatorem, quem serenissimus dominus rex Polonie etc. eidem dedit pro sui liberacione, loco sui accipere et eum de captivitate liberum dimittere, specialem favorem magnificencia vestra nobis in eo ostendet et confidimus, quod, nostri intuitu, id faciet iuxta petita nostra eadem magnificencia vestra. Datum Warschowie in festo sancte Agathe virginis gloriose anno Domini millesimo etc. quinquagesimo quinto.

Johannes Rogalya de Vangrzinow palatinus Mazowie³, Johannes de Boglewycze | Czirnensis⁴, Johannes Mankoboczsky Lywensis⁵ | castellani, Vincencius Gyzyczsky marschalculus terre Mazowie⁶, Jacobus Boglewsky vexillifer⁷ et Johannes Mylanowsky succamerarius⁸ Czirnenses.

^a Inicjał wysokości około 4 wersów.

^b Inicjał wysokości około 2 wersów.

^c Inicjał wysokości około 4 wersów.

^d Inicjał wysokości około 6 wersów.

^e Inicjał wysokości około 3 wersów.

^f Inicjał wysokości około 4 wersów.

^g Inicjał wysokości około 2 wersów.

^h Brak oryg.

¹ Zob. nr 2, przyp. 1.

² Zob. nr 1, przyp. 2.

³ Jan Rogala z Węgrzynowa h. Rogala, chorąży wyszogrodzki 1432–1439, marszałek księcia wschodniego Mazowsza Bolesława IV, wojewoda czerski (mazowiecki) 1446–1461 (K. Pacuski, *Rogala Jan z Węgrzynowa [w:] PSB, t. 31, Wrocław 1988–1989, s. 389–391; J. Piętka, Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza, Warszawa 1975, s. 117–119; M. Wilska, Mazowieckie środowisko dworskie Janusza Starszego. Studium społeczne, Warszawa 2012, s. 97, 98).*

⁴ Jan z Boglewic h. Jelita, chorąży czerski 1434–1452, kasztelan czerski 1452–1461, wojewoda czerski 1462–1467 (K. Pacuski, *Sławiec z Boglewic [w:] PSB, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 599; J. Piętka, Mazowiecka elita feudalna..., s. 41–43).*

⁵ Jan z Mokobod h. Przerowa (?), podkomorzy drohicki 1442–1446, kasztelan i sędzia liwski 1447–1457 (SHGLiw., s. 108, 109; J. Pacuski, *Elita ziemi liwskiej w XV w., „Rocznik Liwski” 2005/2006, t. 1, s. 82, 83; T. Jaszczott, Ziemie drohicka i bielska pod rządami księcia mazowieckiego Bolesława IV w latach 1440–1444 [w:] Dziedzictwo książąt mazowieckich. Stan badań i postulaty badawcze, red. J. Grabowski, R. Mroczek, P. Mrozowski, Warszawa 2017, s. 335, 336, 356).*

⁶ Wincenty Giżycki h. Gozdawa, brat biskupa płockiego Pawła, marszałek książąt wschodniego Mazowsza 1446–1464, kasztelan wiski 1465 (T. Słowikowski, *Giżycki Wincenty [w:] PSB, t. 8, Wrocław 1959–1960, s. 26–27; P. Chojnacki, Wincenty Giżycki (zm. około 1468) – marszałek książąt mazowieckich, „Rocznik Mazowiecki” 2000, t. 12, s. 113–123).*

⁷ Jakub z Boglewic h. Jelita, brat Jana, podkomorzy zakroczymski 1451–1452, chorąży czerski 1452–1460, kasztelan ciechanowski 1451–1466, starosta ciechanowski 1464–1466 (K. Pacuski, *Sławiec z Boglewic..., s. 599; J. Piętka, Mazowiecka elita feudalna..., s. 41, 42).*

⁸ Jan z Milanowa (obecnie Wilanów, dzielnica Warszawy) h. Rogala, syn chorążego czerskiego Jana z Milanowa zwanego Valdebene, podkomorzy czerski 1450–1454 (Księga ziemi czerskiej 1404–1425, Warszawa 1879, s. C; SHGWar., s. 150, 151; J. Piętka, *Mazowiecka elita feudalna..., s. 97, 126).*

Warszawa, 4 kwietnia [14]55

Starsza księżna mazowiecka Anna [wdowa po Bolesławie Januszewicu] dziękuje wielkiemu mistrzowi zakonu krzyżackiego Ludwikowi von Erlichshausenowi za łaskawe potraktowanie [kasztelana łódzkiego] Wojciecha z Bnina, od lat dziecinnych aż do dorosłości przebywającego na dworze mazowieckim w charakterze łożnego i sługi. Prosi również o ostateczne zwolnienie go z niewoli w zamian za komtura [krzyżackiego] zaoferowanego w zamian za Wojciecha przez króla Polski [Kazimierza Jagiellończyka].

Oryg.: GSPK, XX HA, OBA, nr 13615, pap., łac., niem., 324 × 209, in dorso zamykająca list pieczęć księżnej Anny w czerwonym wosku (wosk przez papier) jak w nr 3, kustodia i papierowy pasek zabezpieczający pieczęć na miejscu, pieczęć jak przy nr 3, choć ten egzemplarz nie został zarejestrowany przez S.K. Kuczyńskiego.

Reg.: RHD, Bd. 1/2, nr 13615.

Uw.: Zob. nr 1.

Adres [in dorso]: ^aMagnifico et ^bvenerabili domino ^cLodwico de Erlichshausen ^dmagistro | generali Ordinis Beate Marie Jerosolomitani Domus Theutunicorum de | Prussia¹, amico nostro sincere dilecto.

^eMagnifice ac ^fvenerabilis domine, ^gamice noster sincere dilecte!
^hAlias scripsimus magnificencie vestre in facto ⁱnobilis Alberti | de Bnyn² captivi vestri, latoris presencium, petitiones nostras ad magnificenciam vestram interponendo pro eodem, qui hacvice per magnificenciam vestram ad | sponsonem missus veniens, ad nos retulit, quomodo magnificencia vestra intuitu petitionum nostrarum speciales ei ostendit favores, pro quo | magnificencie vestre speciales et magnas reddimus grates, et quia, ut ante scripsimus magnificencie vestre, ad eundem Albertum specialem zelum habemus et favorem ex eo, quod eum adhuc puerulum existentem in nostrum receperamus cubicularium et servitorem, quem fovimus in curia nostra, educavimus a puericia usque ad etatem ipseque nobis diligenter et fideliter serviebat, propter quod huiusmodi zelo et favore, quas erga eundem Albertum habemus permoti, eandem magnificenciam vestram, tanquam amicum, ex confidencia pro

ipso Alberto petimus affectuose, quatenus nostri intuitu velitis eum et negocium suum habere recommissum ac pro ipso captiwm, sibi per serenissimum dominum regem Polonie pro sui liberatione datum, accipere et eum de captivitate liberum dimittere et alias eum in suis petitionibus exaudire dignemini graciose, multum gratam et acceptam complacenciam et amicitiam nobis in eo ostendet eadem magnificencia vestra. Datum Varschouie feria quinta Parasceve anno Domini etc. quinquagesimo quinto.

Anna Dei gracia senior | ducissa Mazouie etc.³

Notatka dorsalna: Die alde frauwe Anna us de Maszow schreibet | vor Albertum de Bnyn, den brieff brachte derselbe | Albertus selbir ken Marienburg am obenden Georgii anno LV^{to} [22 kwietnia [14]55].

^a *Inicjał wysokości około 4 wersów.*

^b *Jw.*

^c *Jw.*

^d *Inicjał wysokości około 3 wersów.*

^e *Inicjał wysokości około 9 wersów.*

^f *Inicjał wysokości około 5 wersów.*

^g *Inicjał wysokości około 3 wersów.*

^h *Jw.*

ⁱ *Inicjał wysokości około 1,5 wersa.*

¹ *Zob. nr 2, przyp. 1.*

² *Zob. nr 1, przyp. 2.*

³ *Zob. nr 3, przyp. 4.*

Abstract

Wojciech of Bnin in Captivity, Held by the Teutonic Knights. Epistographic Documentation

This text publishes five letters relating to the period as a prisoner of war of the Castellan of Łąd, Wociech of Bnin, who was captured by the Teutonic Order in the Battle of Chojnice on 18 September 1454. The first letter, written in Poznań on 27 December 1454,

relates to Wojciech's own request to postpone the date of his return to captivity, which he had been released from on his word of honour as a knight, in connection with the need heal a wound or a blow that he had received in the abovementioned battle. Three subsequent letters are addressed to the Grand Master of the Order, Ludwik von Erlichshausen, all written on the same day (5 February 1455) in Warsaw. They contain the requests of two duchesses of Mazovia (Anna and Barbara) and of prominent magnates from their circle to free Wojciech from captivity in exchange for an unnamed notable of the order, who was then in Polish hands. The final letter, from 4 April 1455, was also written in Warsaw. In it, the Mazovian Duchess Anna once again requests the Grand Master to release Bniński from captivity. Wojciech personally delivered this letter to Malbork on 22 April 1455, and he was most likely released from captivity as a prisoner of war after that date.